

УДК 342.92

Гавло І. І., студентка ІV курсу ННІ  
права та психології НУ «Львівська політехніка»

## Про питання визначення адміністративного примусу

Застосування адміністративного примусу щодо попередження адміністративних правопорушень у суспільстві та у вітчизняному законодавстві є предметом дослідження і постійних дискусій у науці та практиці. Важливість цієї проблеми обумовлюється тим, що побудова правової держави, суспільства в умовах демократії та належного правопорядку залежить від чітко визначеної правової політики держави у сфері регулювання відносин, в тому числі і при визначенні відповідальності за вчинені протиправні дії чи бездіяльність.

**Ключові слова:** суспільна небезпека, адміністративне правопорушення, протиправність, громадський порядок, примус (дисциплінарний, адміністративний, матеріальний, кримінальний).

Применение административного принуждения по предупреждению административных правонарушений в обществе и в отечественном законодательстве являются предметом исследования и постоянных дискуссий в науке и практике. Важность этой проблемы объясняется тем, что построение правового государства, общества в условиях демократии и надлежащего правопорядка зависит от четко определенной правовой политики государства в сфере регулирования отношений, в том числе и при определении ответственности за совершенные противоправные действия или бездействие.

**Ключевые слова:** общественная опасность, административное правонарушение, противоправность, общественный порядок, принуждение (дисциплинарный, административный, материальный, криминальный).

Background of administrative coercion to prevent administrative violations in the society in the national legislation that is the subject of continuous debate and research in science and practice. The importance of this problem stems from the fact that the rule of law and society in democracy and good policing depends on clearly defined legal policy in the regulation of relations including in determining responsibility for the committed wrongful acts or omissions.

**Keywords:** public danger, an administrative offense, the unlawfulness, public order, coercion (disciplinary, administrative, financial, criminal).

**Постановка проблеми.** Детально дослідити умови та способи застосування адміністративного примусу, який саме вид примусу слід застосувати до правопорушника та хто саме застосовує адміністративний примус відповідно до своїх повноважень в межах законодавства України. Довести значення адміністративного примусу через функції, які він виконує (виховну, контролюючу, превентивну).

**Аналіз досліджень даної роботи.** Визначення адміністративного примусу є об'єктом дослідження таких науковців як М. Лациба, Д. Ковриженко, А. Шестакова, М. Ковалів, О. Остапенко, В. Ортинський та ін. Однак, попри важливе значення ідей, обґрунтованих у працях цих вчених, слід зазначити, що окремі аспекти даної тематики потребують подальшого розвитку.

**Мета дослідження** полягає у визначенні поняття адміністративного примусу, його видів та способів його застосування, з'ясуванні участі органів державної влади у здійсненні адміністративного примусу.

**Виклад основного матеріалу.** Побудова суспільства в умовах демократії та належного правопорядку залежить від чітко визначеної правової політики держави у сфері регулювання відносин, в тому числі і при визначенні відповідальності за вчинені протиправні дії чи бездіяльність.

Початковим пунктом цієї діяльності є попередження адміністративних правопорушень, які не мають великої суспільної небезпеки, але дезорганізують при цьому діяльність органів державної влади і управління, посягають на громадський порядок,

власність, права і свободи громадян [1, с. 5].

Останнім часом в Україні все більшого поширення набувають правові форми переконання, заходи заохочення, передбачені правом за зразкове виконання трудових, службових і громадських обов'язків.

Зростаюче значення заохочень є важливим проявом посилення ролі переконання як важливого методу регулювання управлінської діяльності й життя всього суспільства.

Державний примус в нашій країні характеризується тим, що цей метод впливу є допоміжним, здійснюється на підставі переконання, і тільки після виконання переконання. Його застосовують до порівняно невеликої кількості людей – тих, що вчинили правопорушення.

Примус – це зумовлена кимось або чимось необхідність діяти певним способом, незалежно від бажання, або ж натиск, обумовлений законом. Адміністративний примус є одним із видів державного примусу. Йому, як і державному примусу в цілому, притаманні риси, суть яких зводиться до використання державними органами, а в окремих випадках і громадськими об'єднаннями, засобів примусового характеру з метою забезпечення належної поведінки людей. Разом з тим, адміністративний примус має низку характерних особливостей, які дозволяють відрізнити його від громадського і судового примусу. Такими особливостями є те що :

- адміністративний примус використовують у державному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають у цій сфері державної діяльності;

- механізм правового регулювання адміністративного примусу встановлює підстави й порядок застосування відповідних примусових заходів;

- порядок застосування примусових заходів здебільшого регулюють норми адміністративного права, що включають норми законодавства або адміністративно-правові акти виконавчих органів;

- застосування адміністративного примусу – це результат реалізації державно-владних повноважень органів державного управління, і лише у виключних, встановлених законодавством випадках, такі засоби можуть застосовувати суди (судді);

- адміністративний примус застосовують для:

- а) запобігання вчиненню правопорушень;

- б) притягнення до адміністративної відповідальності [2, с. 163-164].

При аналізі взаємозв'язків галузей права і видів примусу привертає увагу те, що галузей права значно більше, ніж видів державного примусу. Це пояснюється двома факторами. З одного боку, появою в матеріальній сфері права комплексних галузей (економічне, житлове, податкове, банківське, морське, митне тощо), які слід розглядати як повноцінні, хоча і специфічні. Цей процес є результатом розвитку права і сприяє перетворенню його на об'ємну систему. В цьому розумінні наявність у системі права матеріальних комплексних галузей є ознакою її вдосконалення й достатньо високої інтенсивності регулювання суспільних відносин, а отже й рівня розвитку. З іншого, – відсутністю соціальних, а як наслідок і правових відносин. Держава не бачить необхідності у конструюванні нових видів примусу, її інтереси перебувають у площині вдосконалення існуючих заходів примусу, підвищення їх ефективності аж до повної реалізації принципу невідворотності покарання за вчинене правопорушення. Через це захист правових відносин у цих галузях забезпечується, крім використання інших можливостей, вже існуючими видами державного примусу. Найбільшою питомою вагою, високою мобільністю і здатністю адаптуватися до конкретних умов і потреб держави виділяється адміністративний примус. За своєю соціально-

правовою природою адміністративний примус є органічною складовою державного примусу.

Отже, адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку та передбачене правовими нормами застосування від імені держави до суб'єктів правовідносин, по-перше, заходів попередження правопорушень, по-друге, заходів припинення правопорушень, по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових установлень.

Серед його заходів є суто адміністративні, найбільш рельєфні, у порівнянні з іншими видами державно-примусового впливу. Це, наприклад, оплатне вилучення предмета, що був засобом чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; зобов'язання публічно попросити вибачення у потерпілого; усунення (в разі необхідності) від роботи на період надзвичайного стану керівників підприємств, установ і організацій; тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боеприпасів; тимчасове вилучення у підприємств, установ, організацій навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих речовин; запровадження комендантської години; квартирної повинності тощо [3, с. 190].

Слушною є думка О.І Остапенка про те, що загальними методами впливу на поведінку людей є переконання та примус. Їх поєднання становить універсальний принцип соціального управління, який проникає через усю систему стимульованих методів, включаючи адміністративні, соціально-психологічні та економічні.

До загальних методів впливу відносять:

- примус (спонукання об'єкта до належної поведінки всупереч його бажанню), який поділяється на: дисциплінарний, адміністративний, матеріальний та кримінальний);
- переконання (стимулювання управління до свідомої бажаної поведінки через його інтереси), до якого відносять: агітація, виховання, роз'яснення заохочення, обговорення поведінки тощо.

Адміністративний примус застосовується уповноваженими на те органами та посадовими особами. Його метою є забезпечення законності, державної дисципліни, правопорядку, він також включає в себе адміністративно-попереджувальні заходи, заходи адміністративного стягнення. У таких випадках до громад та посадових осіб застосовуються певні санкції (їм завдається моральний чи матеріальний збиток, обмежуються їх особисті, майнові та службові права), передбачені адміністративно-правовими нормами [4, с. 199,201]. Згідно зі ст. 15 КУпАП працівники органів внутрішніх справ підлягають адміністративному стягненню, зокрема штрафу [5].

В.Л. Ортинський характеризує адміністративний примус як різновид державного примусу, тобто він здійснюється від імені та в інтересах держави її офіційними представниками, має юридичну форму. У певному розумінні цей юридичний примус застосовується при ігноруванні тих чи інших обов'язкових приписів, що виходить від держави в особі її уповноважених органів. У певних випадках виникає необхідність у примусовому забезпеченні виконання таких велень. Що стосується сфери державного управління, то він є засобом забезпечення виконання приписів адміністративно-правових норм. Отже, адміністративно-запобіжні заходи мають на меті запобігання і профілактику правопорушень, також охорону громадської безпеки. Підставою для їх застосування є не правопорушення, а настання особливих, визначених законодавством умов, як пов'язаних, так і не пов'язаних з діяльністю людини [6, с. 75,76].

Засіб адміністративного примусу – це система засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого вико-

нання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку і законності. Засоби адміністративно-правового примусу можна класифікувати на види: адміністративного попередження, адміністративного припинення, адміністративного покарання. Важливо звернути увагу на те, що в адміністративній науці немає єдиної думки з приводу деяких видів адміністративного примусу, зокрема адміністративного попередження [7, с. 41].

Адміністративний примус застосовується :

- щодо організацій, посадових осіб та громадян, які безпосередньо не підпорядковані органам і посадовим особам, що застосовують вплив, тобто адміністративний примус не пов'язаний із службовою підпорядкованістю, не може здійснюватися всередині тієї чи іншої системи управління, а завжди має зовнішній вияв;

- регулювання адміністративного примусу, підстав, умов і порядку застосування заходів впливу здійснюється нормами адміністративного права, при чому, не тільки законами, а й рядом підзаконних актів.

Заходи адміністративного примусу дуже різноманітні. Вони можуть мати характер морального, майнового, особистісного впливу, допускається застосування фізичної сили і вогнепальної зброї; заходи впливу застосовуються саме в примусовому порядку, тобто незалежно від волі й бажання суб'єкта, до якого застосовується, часто з можливістю використання для його реалізації інших примусових заходів.

Слід погодитися з тим, що адміністративний примус застосовується з метою запобігання різним антигромадським проявам, недопущення виникнення певної протиправної ситуації; для припинення розпочатої або вже вчиненої протиправного діяння та забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки; для покарання осіб, які вчинили правопорушення.

Застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного, (фізичного) та іншого характеру здійснюється з метою припинення правопорушень, а також покарання за їх вчинення [8, с.413].

**Висновки.** Загалом, правильне використання методу примусу органами управління, у тому числі органами внутрішніх справ, забезпечує ефективність управлінської діяльності, функціонування адміністративно-правових інститутів, непорушність правопорядку, створює умови для поступового скорочення і ліквідації правопорушень. Примус у сфері управлінської діяльності спрямований на те, щоб забезпечити правомірність поведінки учасників управлінських відносин, функціонування і захист такого режиму, при якому б неухильно виконувалися правові розпорядження, існування стійкої системи управлінських відносин, що базуються на основах законності.

За своєю природою державний примус припускає його диференціацію, викликаний різноманітністю тих суспільних відносин, що регулюються правом і характером посягання на ці відносини. Адміністративний примус – самостійний різновид державного примусу, метод зовнішнього державно-правового впливу на поведінку і свідомість людей, застосування в сфері державного управління з метою покарання правопорушників.

У залежності від свого цільового призначення і способу забезпечення правопорядку всі примусові заходи можна звести в три основні класифікаційні групи: 1) заходи адміністративного попередження; 2) запобіжні заходи; 3) заходи адміністративного стягнення.

У цілому примусових заходів набагато більше, і вони мають профілактичну спрямованість та є засобом попередження злочинності.

## ЛІТЕРАТУРА:

1. Остапенко О. І. Кваліфікація адміністративних правопорушень. — Львів, Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України, 2000. — 173 с.
2. Адміністративне право України: Підручник Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 544 с.
3. Колпаков В.К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.
4. Адміністративне право : навчальний посібник / О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, Ковалів М.В. — Всеукр. асоціація видавців «Правова єдність», 2008. — 536 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. — К.:Велес, 2010.—176с.
6. Ортинський В.Л., Кісіль З.Р., Ковалів М.В. Управління в органах виконавчої влади в Україні. Навч. пос. — К.: Центр навчальної літератури, 2008. — 296 с.
7. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України: Навч. пос. — Одеса: Юридична література, 2002. — 312 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.:У двох томах: Том 1 Загальна частина /Ред.колегія: В.Б. Авер'янов — К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. — 584 с.
9. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук А.Т. Комзюк. — Х., 2012.

УДК 340.12

Шай Р. Я., асистент кафедри теорії та філософії права ІНПП НУ «Львівська політехніка», к.ю.н.

## Еволюція функцій держави в процесі розвитку суспільства

Стаття присвячена проблемам еволюції функцій держави в процесі розвитку суспільства, адже саме за допомогою функцій видається можливим з достатньо високою точністю визначити характер діяльності держави, правильність варіанту вибору на конкретному етапі її розвитку, пріоритети та рівень організованості й ефективності. Тому питання про завдання і функції держави має не тільки теоретичне, а й велике практичне значення, оскільки дозволяє охарактеризувати державу з точки зору багатовимірності її діяльності та функціонування.

**Ключові слова:** функції держави, діяльність держави, нормативно-правові акти, пріоритетність, взаємодія, законність, правопорядок, політична влада.

Стаття посвящена проблемам еволюции функций государства в процессе развития общества, ведь именно с помощью функций кажется возможным с достаточно высокой точностью определить характер деятельности государства, правильность варианта выбора на конкретном этапе ее развития, приоритеты и уровень организованности и эффективности. Поэтому вопрос о задачах и функциях государства имеет не только теоретическое, но и большое практическое значение, поскольку позволяет охарактеризовать государство с точки зрения многомерности ее деятельности и функционирования.

**Ключевые слова:** функции государства, деятельность государства, нормативно-правовые акты, приоритетность, взаимодействие, законность, правопорядок, политическая власть.

The article is sanctified to the problems of evolution of functions of the state in the process of development of society, in fact exactly by means of functions seems possible with high enough exactness to define character of activity of the state, rightness of variant of choice on the concrete stage of her development, priorities and level of good organization and efficiency. Therefore a question about a task and functions of the state has not only theoretical but also large practical value, as it allows to describe the state from the point of view of multidimensionality of her activity and functioning.

**Keywords:** functions of the state, activity of the state, normatively-legal acts, priority, co-operation, legality, law and order, political.